

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO WPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

5052

1. Obiekt

428/3/1/2

ZABUDOWA GOSPODARCZA

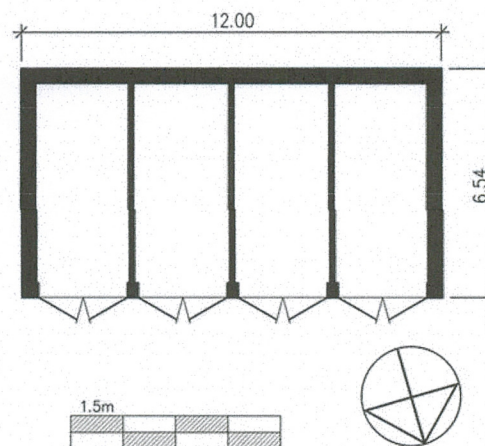
2. Czas powstania

Początek XX w.

3. Miejscowość

RYBNIK - PARUSZOWIEC

11. Zdjęcia, rzut, orientacja, sytuacja

4. Adres

ul. Przemysłowa 12

Nr ewid. działki: dz. nr 532/155
nr księgi wieczystej: [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie
gmina Rybnik
powiat Rybnik

6. Współrzędne geograficzne

N 50 ° 098.661" E 18 ° 57.1283"

7. Poprzednie nazwy miejscowości

Paruschowitz (1912-1922, 1929-1945)
Paruszowiec (1922-1924)
Parszowice (1925-1926)

8. Właściciel i jego adres

właściciel prywatny

9. Użytkownik i jego adres

jw.

10. Formy ochrony

Miejscowy plan zagospodarowania
przestrzennego miasta Rybnika,
w obszarze na wschód od
ul. Wodzisławskiej do ul. Mikołowskiej.
Uchwała nr 706/XLVI/2014 Rady Miasta
Rybnika z dnia 28.05.2014 roku

1. Elewacja północna
2. Orientacja 1:20 000
3. Rzut

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Do czasu rozwoju urbanizacyjnego, związanego z powstaniem przemysłu teren obecnego Paruszwowca był osobną wsią. Powstanie osiedla robotniczego przy ul. Przemysłowej wiąże się z budową i rozwojem w Paruszwowcu ośrodka hutniczego. Początki hutnictwa w tym rejonie wiążą się z właścicielem rybnickiego państwa stanowego, hrabiego Emanuela Węgierskiego, który w 1753 roku założył tu pierwszą kuźnię. Zbudowano ją nad rozległym stawem zasilanym wodami rzeki Rudy.

W 1788 roku Rybnik został wykupiony przez skarb pruski, a w 1818 r. stał się siedzibą władz nowo utworzonego powiatu rybnickiego. W 1795 roku rząd pruski zbudował w Paruszwowcu drugi nowocześniejszy piec. Wyburzono też stary piec i zastąpiono go fryszerką. Z końcem 1812 roku, w związku z wojnami napoleońskimi - zakład w Paruszwowcu uzyskał zlecenie rządowe na produkcję amunicji. W 1821 roku wybudowano nową kuźnię, zakład unowocześniono, przeszedł on z produkcji hutniczej z użyciem węgla drzewnego na produkcję z wykorzystaniem koksu. 17 maja 1864 roku państwo pruskie sprzedało hutę paruszwowiecką bankierowi berlińskiemu Izidorowi Mamrothowi. Przejął on także zakład w Gotartowicach i Rybnickiej Kuźni. Zakład przyjął nazwę „Rybniker Huetttenverwaltung- I.Mamroth”. Następni właścicielami huty była spółka akcyjna pod nazwą „Oberschlesische Eisen-Walwerke – A.G.”, produkowała ona wówczas wyłącznie blachy cienkie.. Następnie zakład był własnością braci Salamona i Kaspra Lachmannów. Wprowadzili oni nowe urządzenia do produkcji i zapoczątkowali wyrób naczyń kuchennych. Zasadniczy rozwój zakładu nastąpił jednak w 1898 rok po przejęciu go przez spółkę komandytową Caro-Hegenscheidt. Głównym działaniem ośrodka hutniczego w Paruszwowcu stała się fabryka produktów niklowych i niklowanych z których wyrabiano popularne także na rynkach zagranicznych naczynia kuchenne. Huta przyjęła nazwę „Eisenhuetten Silesia”. Huta ta do 1907 roku była jedynym większym zakładem przemysłowym przylegającym do Rybnik. Po wybuchu wojny już w połowie września 1939 roku Huta "Silesia" wznowiła działalność. W 1944 roku miało miejsce tajne posiedzenie huty, z udziałem przedstawicieli Wermachtu i SS - dotyczące produkcji tzw. pięści pancernych, do której przystąpiono kosztem likwidacji produkcji naczyń emaliowanych. W czasie narady huta została zobowiązana również do likwidacji produkowanych kasetek amunicyjnych podjęcia w ich miejsce produkcji Panzerfaustów (produkt finalny, elementy dostarczały Huta Bankowa i Zakłady Metalowe w Olkuszu), pozostawiono również część produkcji dla ludności fizycznej. Po wojnie huta wznowiła kontynuowała cywilną działalność produkcyjną. W następnych latach huta przeszła wiele zmian.

Huta od początku działalności zatrudniała okoliczną ludność wiejską. Stopniowo wraz ze specjalizacją zakładu konieczne było zatrudniać bardziej wykwalifikowaną siłę roboczą, dla której pod hutą budowano, zgodnie z obowiązującym pod koniec XIX i na początku XX wieku trendem - osiedla mieszkaniowe.

Osiedle robotnicze przy ul. Przemysłowej w Rybniku było jednym z takich kolonii patronackich huty. Zabudowane zostało one na początku XX wieku w stylu modernistycznym. Osiedle przy ul. Przemysłowej zostało wybudowane dla pracowników huty - zgodnie z ówczesnymi kanonami. Zasadniczą część osiedla (zabudowa przy ul. Przemysłowej 17, 19, 21, 22, 23,27) stanowiła wielorodzinna zabudowa mieszkalna, tzw. "familoki" z dwu i trzyizbowymi mieszkaniami, z zabudową gospodarczą przeznaczoną głównie na składowanie opału i innych rzeczy, wychodki, gołębniki. Podwórze wykształcone pomiędzy zabudową stanowiły przestrzeń wspólną, w której toczyło się wspólne życie mieszkańców poszczególnych budynków. W budynku nr 17 mieściła się poczta, na terenie osiedla istniał również sklep. Z czasem na terenie osiedla miały miejsce przekształcenia - m.in. część zabudowy gospodarczej została rozebrana lub przebudowana, w mieszkaniach nastąpiły podziały - głównie związane z wprowadzaniem łazienek do mieszkań. Obecnie mieszkania zamieszkują również osoby nie związane z zakładami hutniczymi.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja – budynek przy ul. Przemysłowej 12 wraz z usytuowaną za nim zabudową gospodarczą - stanowi element zespołu osiedla robotniczego przy ulicy Przemysłowej w Rybniku – Paruszwowcu zlokalizowanego w południowo-wschodniej części miasta, na południe od stacji kolejowej Rybnik - Paruszwowiec i trasy nr 925, przy głównej ulicy Przemysłowej, biegnącej od trasy nr 925 w kierunku południowo-wschodnim. Zespół ten położony jest na południowy - wschód od terenu huty. W skład osiedla wchodzi elementy składające się z budynków mieszkalnych i gospodarczych - zabudowa usytuowana w większości równolegle do ulicy. Budynek nr 12 usytuowany jest w pd-wzach części zespołu, po południowej stronie ulicy, wolnostojący, fasadą zwrócony w kierunku północnym. Do budynku prowadzą dwa wejścia od strony elewacji frontowej i tylnej. Od tyłu podwórze, z nawierzchnią z klepiska, z fragmentami wykończonymi żwirem i wylewką. Podwórze wydzielone jest budynkiem głównym oraz usytuowaną za nim, biegnącą równolegle do budynku głównego - zabudową gospodarczą;

Materiał, konstrukcja, technika – zabudowa wykonana w technologii tradycyjnej, mury zewnętrzne fundamentowe, mury nadziemne wykonane z cegły ceramicznej pełnej;

Sklepienia, stropy – nad parterem – stropy drewniane :

Więźba dachowa – drewniana, o konstrukcji krokwiowej, dach dwuspadowy;

Pokrycie dachu – dach kryty papą;

Podłogi, posadzki – przyziemie –wylewka betonowa, na poddaszu - deski;

Schody – wewnętrzne – drewniane;

Drzwi – zewnętrzne – drewniane, prostokątne, o zawiasach pasmowych, wewnętrzne – prostokątne, wymienione w różnej formie, drewniane;

Okna – prostokątne, wtórne, wymienione w różnej formie;

Elewacje – proste, ceglane, nietynkowane;

Elewacja frontowa pn - ceglana, bez wystroju architektonicznego, z prostokątnymi wtórnymi, przeważnie drewnianymi oknami i drzwiami, wymienionymi w różnej formie;

Elewacje boczne wsch i zach i tylna pd - ceglane, bez otworów okiennych, bez wystroju architektonicznego;

Rzut – budynek na rzucie prostokąta, wejścia od strony północnej;

Bryła – zwarta, w formie prostopadłościanu. Obiekt dwukondygnacyjny, z użytkowym poddaszem , nakryty dachem dwuspadowym;

Wnętrza – w przyziemiach - komórki, poddasze wykorzystywane do składowania lub jako gołębniki;

Instalacje - brak;

14. Kubatura 450 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 100 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne zabudowa gospodarcza	17. Użytkowanie obecne zabudowa gospodarcza
18. <i>Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</i> W budynku przeprowadzono bieżące naprawy i drobne przebudowy Stan zachowania budynku - zachowana pierwotna bryła, forma, zasadniczy układ i wygląd • Fundamenty – prawdopodobnie stan średni, widoczne zawilgocenia przyziemi; • Ściany zewnętrzne i wewnętrzne – stan średni, elewacje w części zabudowy nieco przekształcone • Sklepienia, stropy – stan średni -naturalne zużycie • Konstrukcje dachowe – stan średni – naturalne zużycie; • Pokrycie dachu – stan średni; • Wyposażenie – brak; • Instalacje – brak;		19. <i>Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie</i> Postulowany remont kapitalny zabudowy. Przywrócenie stolarki o pierwotnym kształcie i podziale, odtworzenie okiennic.	

20. Akta archiwalne (rodzaj akt, numery i miejsce przechowywania)

Dokumentacja w Archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach:

- Dokumentacja w Archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora
- Dokumentacja w Archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach: Karta adresowa
- Rybnik. Studium urbanistyczno-konserwatorskie, praca zbiorowa pod redakcją Alojzego Targa– sygnatura II/1051 a, b

21. Uwagi różne

22. Opracował (tekst, plany, rysunki, zdjęcia)

ABAKUS

Pracownia Projektowo-Urbanistyczno-Konserwatorska

Ewa Pilarska-Świerszcz

ul. ks. bpa B. Bogedaina 25/2, 41-500 Chorzów

fax.: (32) 241-35-02, tel.: 0-601-975-222

miejsca przechowywania "negatywów": P.P.U.K. ABAKUS Chorzów

tekst, zdjęcia, : mgr Ewa Pilarska-Świerszcz, mgr inż. arch. Łukasz Niewiara

plany, rysunki: mgr inż. arch. Łukasz Niewiara

LIPIEC 2018

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego.

23. Bibliografia

- Florian Idzikowski, Dzieje miasta Rybnik i dawnego państwa rybnickiego na Górnym Śląsku, Katowice 1925.
- Innocenty Libura, Przewodnik po ziemi rybnicko-wodzisławskiej, Katowice 1965.
- Kroniki Rybnickie, oprac. Wacław Wieczorek z zespołem, Rybnik 1983.
- Rybnik. Zarys dziejów miasta od czasów najdawniejszych do 1980 r., pod red. Jana Witczaka, Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1986.
- Marian Szołtysek, Rybnik nasze miasto, Rybnik 1997.
- Wypisy z dziejów Rybnika i Wodzisławia Śląskiego, Bogdan Cimała, Paweł Porwoł. Instytut Śląski w Opolu 1980.
- Ziemia rybnicko-wodzisławska, pod red. Józefa Ligęzy. Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1970.
- „Huta Silesia 1753-1978, praca zbiorowa pod redakcją Henryka Rechowicza, Katowice 1977.

24. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

25. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- Nie znaleziono w archiwach.

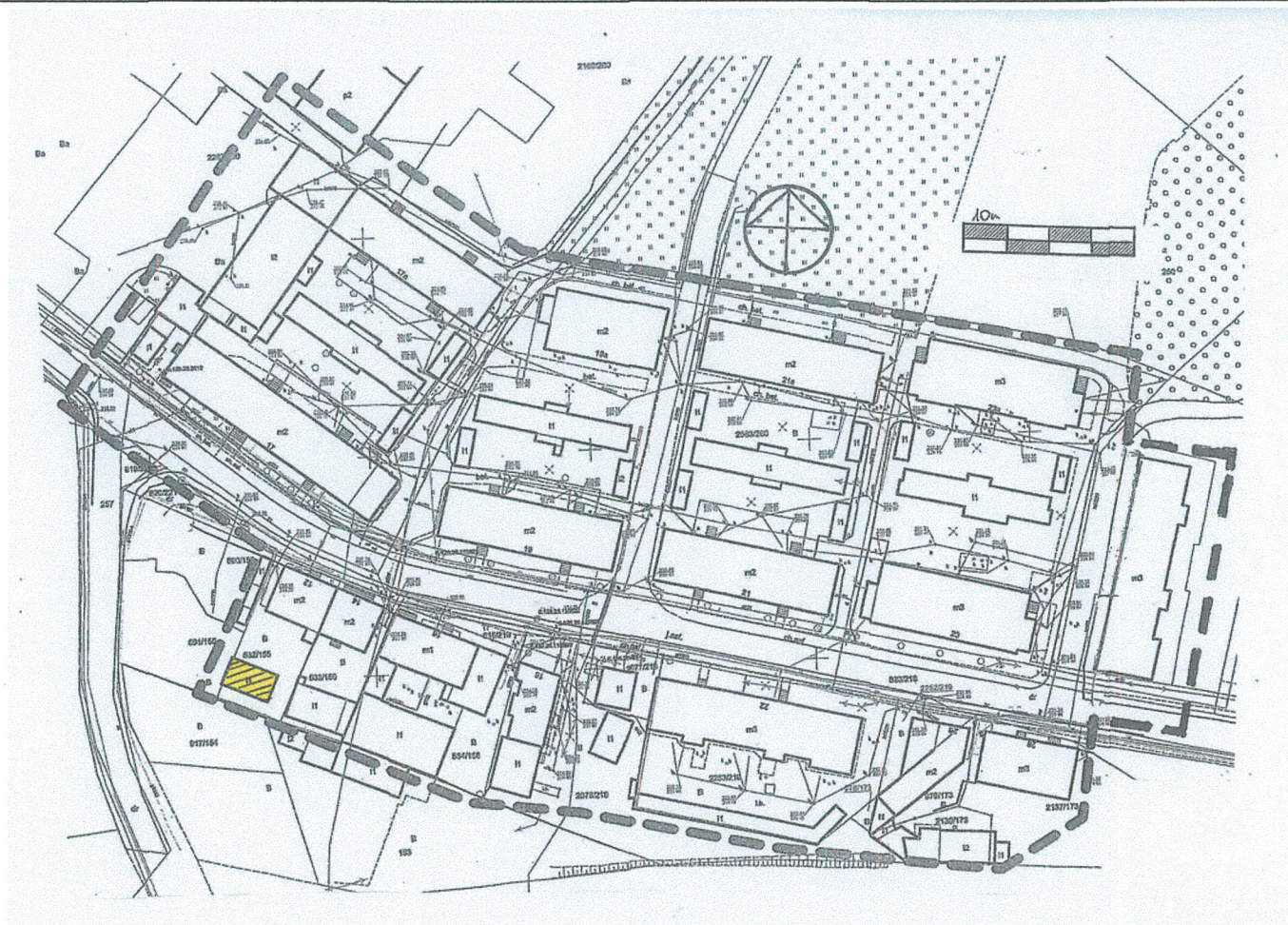
26. Załączniki

3 wkładki

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 1

1. Miejscowość	RYBNIK - PARUSZOWIEC	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	Rybnik	ZABUDOWA GOSPODARCZA UL. PRZEMYSŁOWA 12	Sytuacja
3. Powiat	Rybnik		
4. Województwo	śląskie		

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

1. Miejscowość **RYBNIK - PARUSZOWIEC**

2. Gmina **Rybnik**

3. Powiat **Rybnik**

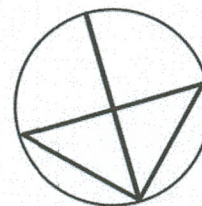
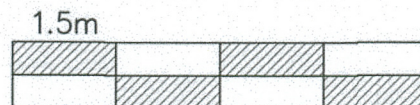
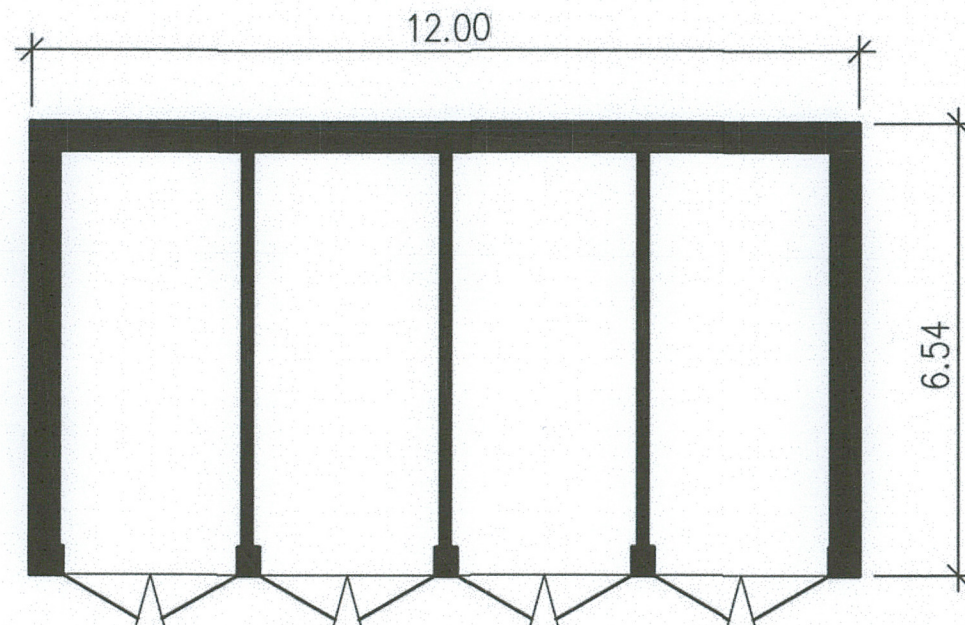
4. Województwo **śląskie**

5. Obiekt

**ZABUDOWA GOSPODARCZA
UL. PRZEMYSŁOWA 12**

6. Zawartość wkładki

Rzut

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA
ZAŁĄCZNIK NR 2

1. Miejscowość	RYBNIK - PARUSZOWIEC	5. Obiekt	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	Rybnik	ZABUDOWA GOSPODARCZA UL. PRZEMYSŁOWA 12	Dokumentacja fotograficzna
3. Powiat	Rybnik		
4. Województwo	śląskie		

1. Widok od strony północno-zachodniej

2. Widok od strony północno-wschodniej

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

1. Miejscowość	RYBNIK - PARUSZOWIEC	5. Obiekt		6. Zawartość wkładki
2. Gmina	Rybnik		ZABUDOWA GOSPODARCZA	
3. Powiat	Rybnik		UL. PRZEMYSŁOWA 12	Dokumentacja fotograficzna
4. Województwo	śląskie			

3. Fragment elewacji północnej

4. Fragment elewacji północnej

1. Miejscowość	RYBNIK - PARUSZOWIEC	5. Obiekt	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	Rybnik	ZABUDOWA GOSPODARCZA UL. PRZEMYSŁOWA 12	Dokumentacja fotograficzna
3. Powiat	Rybnik		
4. Województwo	śląskie		

5. Fragment elewacji północnej

6. Wejście w elewacji północnej

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTEKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

1. Miejscowość	RYBNIK - PARUSZOWIEC	5. Obiekt	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	Rybnik	ZABUDOWA GOSPODARCZA UL. PRZEMYSŁOWA 12	Dokumentacja fotograficzna
3. Powiat	Rybnik		
4. Województwo	śląskie		

7. Stolarka drzwiowa